

Олег БОЛЮК

ТРАДИЦІЙНЕ ОЗДОБЛЕННЯ ДЕРЕВ'ЯНИХ ЦЕРКОВ У БУДІВНИЦТВІ ХХ СТОЛІТТЯ

Oleg Boluk (Lviv, Ukraine)
The traditional ornamentation
of wood churches in XX cc.

В останні десятиріччя ХІХ ст. подальшому розвитку українського будівництва сприяло зростання патріотичної свідомості народу, національне піднесення, на що відгукнулися дипломовані митці¹. Вони вбачали у народній монументальній творчості невичерпні художньо-естетичні переваги. До цього процесу активно залучали галицьку пресу та крайові виставки, які у мистецтві пропагували відродження національної самобутності. Внаслідок цього наприкінці ХІХ ст. українські стильові ознаки у сакральному і світському будівництві вже чітко вирізняють серед інших національно-європейських архітектурних напрямів. У цей період зводять церкви в “модерністичних” тенденціях з урахуванням традиційних художніх ознак, помітних у архітектурному декорі².

До процесу відродження національно-стильового напрямку в будівництві активно залучилися талановиті митці, зокрема І.Левинський, М.Драган, Є.Нагірний, Л.Левицький, А.Лушпинський та ін. Вони вивчали дерев'яну сакральну архітектуру Галичини минулих століть, фіксуючи її при натурних дослідженнях і даючи наукові коментарі у своїх працях³. Немале зацікавлення до українського народного будівництва виявили, окрім вітчизняних, й іноземні дослідники⁴.

Означення цього явища, як конкретного напрямку в стилі модерн, у тодішній термінології не знайшло одностайності (“руський”⁵, “гуцульська сецесія”⁶, “народні форми”, “український модерн”). Національний мистецький напрям кінця ХІХ – початку ХХ ст., на нашу думку, найбільш вдало характеризує термін “український модерн”, який містить поняття не тільки загальноєвропейської творчості цього часу, але виражає специфіку ідейно-художнього розуміння українського народу.

В останні десятиріччя ХІХ ст. у церковному будівництві Галичини виник так званий “нагірнянський стиль” (назва походить від прізвища архітектора Василя Нагірного). Своєрідність цього напрямку полягала у пошуковому формотворенні української культової архітектури на основі візантійських рис храмобудівництва. Об'ємно-планувальне вирішення базувалось на хрестово-банній концепції побудови. Стіни верхніх ярусів, барабану зашальовували вертикально дошками, що властиво подільським та подніпровським дерев'яним церквам минулих століть⁷.

У храмах застосовували традиційне декоративне наповнення з незначним використанням нових профільованих форм. Нижній ярус будівлі, як правило, надалі залишали відкритим. Конфігурацію випустів брусів утворювали плавні, заокруглені та прямокутні вирізи. Збереглося місце розташування оздоблення на кронштейнах віконних дашків, але з глибшими профільованими вирізами, аніж у церквах ХVІІ–ХVІІІ століть.

Форми віконних отворів та їх переплетення набули нових трактувань (аркові, круглі). Портали і вхідні двері часто оздоблювали методом набору: укладені дошки творять своєрідний “візерунок”, доповненням якого є профільовані накладні деталі.

Важливим акцентом декорування стали причілки та аркатурні пояси верхніх ярусів, виконані способом поєднання підгзимсової платви

¹ Нога О.П. Український стиль в церковному мистецтві Галичини кінця ХІХ початку ХХ століть.— Львів, 1999.— С.6.

² Нога О.П. Проект пам'ятника Івану Левинському. Творчо-видавничий фонд “Фабрика Івана Левинського”.— Львів, 1997.— С.278.

³ Драган М. Українські дерев'яні церкви: генеза і розвій форм.— Львів, 1937.— Ч.1.— С.159.— Ч.2.— С.135; Щербаківський В. Церкви на Бойківщині.— Львів, 1913.— С.12; Лушпинський А. Дерев'яні церкви Галичини ХVІ–ХVІІІ в. / Збірки Національного музею у Львові.— Львів, 1920.— Рис. I–XL; Щербаківський Д. Буковинські і галицькі дерев'яні церкви, надгробні і придорожні хрести, фігури і каплиці.— Київ-Прага, 1926.— С.62; Залозецький В. Бойківський тип дерев'яної церкви й його відношення до історичних стилів // Літопис Бойківщини.— Самбір, 1938.— С.100; Залозецький В. Романскі і готичні будовлі на території Подкарпатської Русі.— Ужгород, 1923.— С.19 з іл.; Залозецький В. Найважливіші типи дерев'яних церков на Подкарпатській Русі // Подкарпатская Русь.— 1923.— Ч.1.— С.4–7.

⁴ Mokłowski K. Sztuka ludowa w Polsce.— Lwów: Nakład księgarni H.Altenberga we Lwowie, 1903.— 550 s.; Janusz B. Cerkwie drewniane

w Galicyi // Wies ilustrowana, 1913.— Czesz. 8.— S.4; Dzeduszycki W. Budowle drewniane na Rusi // Przegląd Archeologiczny.— Lwów, 1882.— S.11–18; Obmiński T. O cerkwiach drewnianych w Galicyi. Sprawozdania kom. dobad. hist. sztuki w Polsce.— T. V.— Kraków, 1914.— S.432; Уваров А. Обь архитектуру первыхъ деревянныхъ церквей на Руси. Труды 2 археол. съезда.— Т.1.— СПб, 1876.— С.24; Грабарь И. Деревянное церковное зодчество Прикарпатской Руси // История русского искусства.— Москва, 1909.— Т.2.— С. 480; Лукомский Г.К. Старинное зодчество Галиции.— Петроградъ, 1915.— Ч.14.— С.40; Лукомский Г.К. Галиция в ее старине. Очерки по истории архитектуры ХІІ–ХVІІІ в.— Петроградъ, 1915.— С. 127.

⁵ Нагірний В. Кілька слів в справі будівель церков // Діло.— Львів, 1905.— Ч.225.— С.2.

⁶ Ołowicz M. Ilustrowany przewodnik po Wschodnich Karpatach Galicyi, Bukowiny i Węvger.— Lwów, 1914.— S.80.

⁷ Слободян В. Авторські церкви Бойківщини кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. // Вісник.— Львів: Укрзахідпроектреставрація, 1996.— Ч.5.— С.61–62.

півциркульного вирізу із лиштвою покрівлі⁸. У дзвіницях, попри усталеність конструктивних форм, голосники на зашальованому ярусі часто вирішували способом вирізу отворів, надаючи їм круглих, арковидних, сегментних конфігурацій.

Професійні архітектори водночас проектували дерев'яні храми на замовлення церковних громад, виконавцями яких були місцеві будівничі. Так, за проектом Л. Левинського у с. Климець Сколівського р-ну у середині 1920-х рр. майстер Лука Снігур спорудив дерев'яну церкву Пресвятої Євхаристії. Будівля витримана у тогочасній концепції модерну з урахуванням триверхості й багатозаломності силуету, притаманному церквам східної смуги Українських Карпат⁹. Вертикальне шалювання дошками, аркатурний фриз на ярусах та арковидні, круглі віконні отвори свідчать про вже сформовані основні риси "українського модерну" початку ХХ ст.

Інакше вирішені поярусні стіни у Благовіщенській церкві с. Гребенова Сколівського р-ну (1928 р. побудови). Л. Левинський тут запропонував дотриматися традицій бойківських культових будівель, покривши стіни гонтом, профільованим у нижній частині зубчастими вирізами. У планувально-об'ємному задумі церкви нововведенням є фланкуючі восьмигранні вежі, що не було властиво традиційному будівництву цього регіону.

У церквах, які проектував син Василя Нагірного — Євген, причілки зашальовані косо укладеними дошками, які утворюють площинний "візерунок", подібний до гілок сосни або у зворотньому порядку, що нагадує стилізовану смереку. Іншим варіантом оформлення церковних причілків, які проектував Євген Нагірний, могли бути накладні профільовані деталі, що символізують ранкові промені сонця¹⁰.

Показовою сакральною будівлею 1930-х років, у якій поєднано традиційні для народної архітектури планувально-об'ємні форми з новими декоративними елементами, є церква Покрови Богородиці у с. Нижній Комарник (Свидницький округ Словаччини), яку проектував архітектор В.Січинський¹¹. Своїми пропорціями тризрубний, триверхий храм подібний до інших церков східних Карпат. Однак автор запроєктував віконні отвори у шестикутних формах, властивих стилю модерн¹². Вони нагадують портали вхідних дверей

Церква Собору Івана Хрестителя с.Ямельниця Сколівського р-ну Львівської обл. 1538 р. побудови; реконструкції 1824 р. та 1957 р.

зі скісними одвірками, що були поширені у подніпровських дерев'яних церквах ХVIII — початку ХХ століть. Віконні отвори восьмигранних барбанів вирізані у формах правильної трапеції, що теж є нововведенням на цій території.

Для дерев'яного сакрального будівництва 1940-ві роки й наступні десятиліття стали періодом занепаду. Післявоєнна розруха, активна атеїстична діяльність та інші негативні чинники не дали можливості поширення національного стилю в культових спорудах українців. Відомі кілька українських дерев'яних церков, побудованих у 1940-х рр.: чотири в Закарпатській, дві у Львівській областях; за кордоном — дві у Польщі, одна в Румунії¹³. Лише в окремих випадках проводяться перебудови чи розширення дерев'яних храмів.

Так, церква Собору Івана Хрестителя с.Ямельниця Сколівського р-ну (1824 р. перебудови) у 1957 р. зазнала суттєвих змін декорування екстер'єру та внутрішнього переобладнання. Зусиллями місцевої громади розширено бабінець з добудовою по його периметру хорів із ажурно профільованою огорожею.

¹³ Слободян В. Каталог існуючих дерев'яних церков України і українських етнічних земель // Вісник.— Львів: Укрзахідпроектреставрація, 1996.— С.74–159.

⁸ Слободян В. Авторські церкви Бойківщини кінця ХІХ—першої половини ХХ ст.— С.61–62.

⁹ Слободян В. Авторські церкви Бойківщини кінця ХІХ — першої половини ХХ ст.— С.65–66.

¹⁰ Там само.— С.63.

¹¹ Пам'ятки України.— 1992.— №1.— С.62.

¹² Слободян В. Авторські церкви Бойківщини кінця ХІХ — першої половини ХХ ст.— С.67.

Ззовні зашальювали дошками нижній ярус і зрубні випусти. Надопасання покрили гонтом з хвилястими вирізами, які не зустрінемо у жодній іншій церкві. Нижній край опасань обрамляють дошки-окапи, профільовані у вигляді пікоподібних вирізів. Способом накладних профільованих елементів на фронтоні західного причілку будівлі закомпоновано латинський хрест, що опирається на півкола, очевидно стилізовану Голгофу. Від місця перетину рамен відходять рівнобіжно розсіюючись промені, що створює враження сяючого хреста¹⁴.

З початку 1990-х рр. помітний значний розмах храмобудівництва, в основному мурованого. Вирішення архітектурної пластики нових будівель в окремих випадках ставить під сумнів дотримання усталених планувально-об'ємних форм, традиційного декорування. У дерев'яних новозбудованих церквах місцем розташування оздоблення залишаються важливі елементи конструкції — випусти вінців, силуети яких профілюють східчасто або навскіс.

Натомість верхи храму (бані, дахи, барабан) часто покривають бляхою. Металева покрівля переважає гонт завдяки довговічності, але дисгармонує з відкритими зрубними стінами, особливо, коли нанесено на бляху візерунок способом карбування¹⁵. Нерозуміння сучасних місцевих будівельників негативної дії металу на деревину із врахуванням специфіки клімату карпатського регіону прискорює руйнування будівлі. Таке поєднання матеріалів що мають різні властивості не на користь їх позначається на архітектурній пластичності, та декоративному вирішенні.

В існуючих галицьких церквах ХХ ст. надалі добудовували до притвору чи трансепту ганки, які спорадично зводили ще у середині ХІХ століття. Однак зашальювані й осклені прибудови у декоративному вирішенні невдало поєднані з основними об'ємами будівлі. Ганки, що слугують додатковими приміщеннями, в екстер'єрі часто перевантажені декором. Наприклад, оздоблення ганку П'ятницької церкви с. Берлин Бродівського р-ну, добудованого у 1990-х рр., увібрало декоративні елементи, притаманні різними етнорегіонам Карпат¹⁶. Стовпці прикрашені точеними деталями, що нагадують різьблений "кручений шнур" порталів північно-марамороських церков ХVІІ–ХVІІІ століть. Профільовані вітрові дошки ганку аналогічні оздобленню підсобітко-

вих карнизів у храмах Закарпаття. "Променева" композиція ганкового причілку фронтоном подібна до деяких авторських церков "українсько-го модерну" початку ХХ ст. та житлових будинків галицьких містечок. Заповнення профілюванням фасаду ганку хоч і акцентує вхід, проте відчутне перенасичення декоруванням.

Народно-стильовий напрям у галицькому дерев'яному храмобудівництві кінця ХІХ – початку ХХ століть став настільки значним, що знайшов застосування у будівлях на нових землях, куди переселялися українці¹⁷. Вихідці з різних етнографічних регіонів Галичини в зарубіжних колоніях зводили культові будівлі, об'ємне вирішення та оздоблення яких були традиційними на батьківщині. Як і на вітчизні, церква для переселенців була релігійним і духовним осередком.

Так, у поселенні Сірко (Південна Манітоба, Канада) у 1907 р. буковинські емігранти збудували церкву Св. Іллі за так званим "хатньому" типом, властивим храмам Буковини¹⁸. Зрубні випусти були оздоблені профілюванням зі східчастими вирізами, що притаманні церквам карпатського регіону минулих століть.

У Сполучених Штатах церкви св. Трійці (м. Вілтон, 1913 р.), св. Петра і Павла (біля м. Вілтон, 1906 р.) загальним силуетом нагадують храми північнокарпатського типу побудови. Церкви св. Йосипа (м. Горгам, 1911 р.), св. Петра і Павла у селищі Україна (тепер у м. Белфілд, 1917 р.) зведені у традиціях храмобудування південно-східних Карпат¹⁹.

Ганок церкви Івана Хрестителя біля м. Гантер (штат Нью-Йорк США, 1961–1962 рр.) прикрашений фігурно профільованими стовпцями²⁰. Об'ємну композицію храму фланкують причілки, шальювані гонтом зубчастого завершення та вітрові дошки. Таке вирішення бабинця нагадує верхи хрещатих храмів.

Церква Пресвятого Серця Христового, побудована в 1977 р. за проектом архітектора А. Осадци у м. Джонсон-Сіті (штат Нью-Йорк), силуетом нагадує поєднання подільської тридільної церкви, вертикально зашальюваної дошками із декоративними елементами галереї, властивими храмам рівнинного Закарпаття й північно-східних Карпат²¹. Ребра стовпців та розпор оздоблені

¹⁷ Нога О. П. Український стиль в церковному мистецтві Галичини кінця ХІХ початку ХХ століть.— С. 2.

¹⁸ Слободян В. Церкви українців Румунії.— Львів: Стрім, 1992.— С. 30.

¹⁹ Геврик Т. Українські храми Північної Америки // Пам'ятки України.— 1990–1991.— № 4–1.— С. 8–13.; Гординський С. Сакральне мистецтво українців діаспори // Українське сакральне мистецтво: традиції, сучасність, перспективи: Мат. міжнар. конф. (Львів, 4–5 травня, 1993 р.)— Львів, 1994.— С. 49.

²⁰ Геврик Т. Українські храми Північної Америки.— С. 12.

²¹ Там само.— С. 12.

¹⁴ Архів ІН НАНУ.— Ф. 1.— Оп. 2.— Спр. 430.— Арк. 119.

¹⁵ Болук О. Декорування дерев'яних церков та дзвіниць південного Покуття. Деякі експедиційні нотатки // Сакральне мистецтво Бойківщини. Третє наукове читання пам'яті Михайла Драгана.— Дрогобич, 1998.— С. 103–108.

¹⁶ Архів ІН НАНУ.— Ф. 1.— Оп. 2.— Спр. 430.— Арк. 125.

профільованими косими вирізами. Вхідний портал, вікна ярусів та барабана нагадують аналогічні отвори церков “українського модерну” початку ХХ ст. Підгзимсові фризи та підвіконне оздоблення у вигляді решітки виконано у нових, нетрадиційних мотивах декорування.

У наступні десятиріччя українські архітектори вдаються до нових формотворень об'ємів сакральних споруд, беручи за основу лише загальні риси традиційного українського будівництва. Церква Богоявлення Господнього м. Роствелл (штат Джорджія, США, 1980-ті рр.) банями нагадує верхи північнокарпатських храмів. Дерев'яний храм Св. Володимира м. Парк Лейк (Саскачеван, Канада, 1980-ті рр.) зведений у вільній інтерпретації церков хрещатого типу²².

Нові пошуки у трактуванні українського храмобудівництва і мотивів оздоблення у поєднанні з американською культурою стали домінуючими. На основі такого задуму зведено церкву Св. Трійці в м. Кергонксон 1976 р. (штат Нью-Йорк, США), автором проекту якої є емігрант-галичанин Р. Жук. На традиційність українського сакрального будівництва, з-поміж нового трактування планувально-об'ємного вирішення, натякають дерев'яні каркасні дахи, покриті гонтом та стилізоване “опасання”²³. Автор кергонксонського храму переконаний, що культові споруди повинні вирішуватись з трансформацією сакральної будівельної спадщини у сучасному вирішенні об'ємів та деталей²⁴. Українські емігранти сприймають дерев'яні церкви, побудовані на американському континенті, як історичний зв'язок із батьківщиною²⁵.

Важливою сторінкою історії сакрального будівництва є проблема збереження культових пам'яток, яку порушували прогресивні митці ще в кінці ХІХ – початку ХХ століття. Однак до цієї потреби в середині ХХ ст. ставлення владних структур, зокрема у Галичині, було негативним, оскільки для них це було “передусім політичне питання — у силу специфіки західноукраїнських земель”²⁶.

Кінець ХІХ – початок ХХ століть для декорування дерев'яної сакральної архітектури став періодом нових формотворень, які опирались на народні мотиви оздоблення. Використання мистецької спадщини декорування у будівлях цього часу було поширеним у Європі. Водночас у храмобудуванні Галичини відроджуються народно-

стильові тенденції з дотриманням тогочасних будівельних вимог. Архітектори у проектах культових споруд використовували традиційні елементи оздоблення, інтерпретуючи їх на засадах модерну. Такий ідейно-творчий задум охоче сприйняли народні майстри. На основі цього виник мистецький напрям — “український модерн”, який впливав на творчі процеси в декоруванні культових будівель інших національностей. Особливість архітектурного декорування “українського модерну” полягала у можливості транспозиції усталених мотивів оздоблення на будівлі нового планувально-об'ємного вирішення. Різноманітні форми профілювання зосереджували переважно навколо віконних та дверних отворів, набірних дверей, верхах церков. Конфігурації вирізів не зазнали суттєвих змін, однак їх виконували ретельніше. Віконні отвори прорізували у аркових та круглих формах на причілках, надопасаннях, барабанах культових будівель. Плавні, “пом'якшені” контурні лінії профільованих деталей трапляються на випустах вінців церков першої третини ХХ століття. У храмах цього часу інколи застосовували портали шестикутних форм (скісні одвірки у верхній частині). Особливого акценту декорування надавали підгзимсові фризи, утворені способом накладання профільованих дощок на вертикальне зашалювання верхніх ярусів. Не менш важливим у оздобленні церков були композиції профільованих елементів на фронтонах: декоративне наповнення причілків і профільованих вітрових дощок.

Поряд з цим, дерев'яне оздоблення деталей та художнє вирішення будівлі загалом зазнали негативного впливу і зазнають надалі від застосування металевого покриття. Сучасні майстри незавжди дотримуються усталених способів художнього деревообробництва, часто недоречно використовуючи сучасні технології, що несприятливо позначається на довговічності дерев'яних будівель (пиляний гонт, довільний підбір матеріалу тощо).

Поява “українського модерну” в церковному будівництві 1890–1930-х років була настільки значною, що стала джерелом інспірацій у оздобленні громадських, житлових будівель, малих архітектурних форм цього часу й, частково, у період конструктивно-функціональних, бруталістичних стилевих рис. За останні десятиріччя помітні спроби “художньої естетизації” монотонної забудови з використанням традицій дерев'яного будівництва, насамперед народних мотивів оздоблення. Однак такі намагання ще недостатньо виражені в містобудівельній інфраструктурі, що є однією з важливих проблем сучасної архітектури кожного етноregionу України.

²² Геврик Т. Українські храми Північної Америки... — С. 12.

²³ Гординський С. Сакральне мистецтво українців діаспори... — С. 49.

²⁴ Геврик Т. Церковна архітектура української діаспори // Пам'ятки України. — 1991. — №4. — С. 36.

²⁵ Геврик Т. Українські храми Північної Америки... — С. 9.

²⁶ Лісова Н. Як у Микитинцях рятували церкву // Пам'ятки України. — 1992. — №2–3. — С. 26.

ЗМІСТ ч. 1–2 (49–50) за 2003 р.

ВІД РЕДАКТОРА

<i>Степан ПАВЛЮК</i>	<i>ВІРА В ХРИСТА УТВЕРДЖУВАЛА ВІРУ У СВІЙ НАРОД, У ЙОГО СОБОРНІСТЬ</i>	<i>1</i>
----------------------	--	----------

ДОПОВІДІ, ПОВІДОМЛЕННЯ

<i>Роман КИРЧІВ</i>	<i>ФОЛЬКЛОРНА ОПОЗИЦІЯ ВОЙОВНИЧОМУ АТЕЇЗМОВІ (ФОЛЬКЛОР ЧУДЕС)</i>	<i>3</i>
<i>Василь СОКІЛ</i>	<i>ХРИСТИЯНСЬКІ МОТИВИ В ІСТОРИЧНІЙ НАРОДНІЙ ПРОЗІ</i>	<i>12</i>
<i>Тетяна ТРОФИМЕНКО</i>	<i>“ПЕРЛО МНОГОЦЬННОЄ” І “ПОВЪСТЬ О ПОСЛЪДНЫХЪ ДНЕХЪ”: АПОКАЛІПТИЧНА ОБРАЗНІСТЬ В УКРАЇНСЬКІЙ РЕЦЕПЦІЇ</i>	<i>15</i>
<i>Наталія БЕНЬКО</i>	<i>СВОЄРІДНІСТЬ ОБРАЗУ ПАРАСКЕВИ-П'ЯТНИЦІ В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПСАЛЬМАХ</i>	<i>19</i>
<i>Григорій ДЕМ'ЯН</i>	<i>ХРИСТИЯНСЬКА ТЕМАТИКА В ПОВСТАНСЬКИХ ПІСНЯХ</i>	<i>23</i>
<i>Євген ЛУНЬО</i>	<i>ПОВСТАНСЬКА КОЛЯДКА “СУМНИЙ СВЯТИЙ ВЕЧІР”</i>	<i>34</i>
<i>Ганна СОКІЛ</i>	<i>ХРИСТИЯНСЬКИЙ АСПЕКТ РОДИЛЬНО-ОБРЯДОВОЇ ПОЕЗІЇ УКРАЇНЦІВ</i>	<i>40</i>
<i>Надія ПАСТУХ</i>	<i>ВПЛИВ ХРИСТИЯНСЬКИХ ІДЕЙ НА ТВАРИННУ ОБРАЗНО-СИМВОЛІЧНУ СИСТЕМУ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ</i>	<i>44</i>
<i>Галина СОКІЛ</i>	<i>ХРИСТИЯНІЗАЦІЯ ОБХІДНИХ КАЛЕНДАРНИХ ПІСЕНЬ ТА ОБРЯДУ В ЕТНОКУЛЬТУРНІЙ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНЦІВ</i>	<i>46</i>
<i>Орися ГОЛУБЕЦЬ</i>	<i>ХРИСТИЯНСЬКІ МОТИВИ В ГАЇВКАХ</i>	<i>51</i>
<i>Галина ВАСИЛЬКЕВИЧ</i>	<i>СВЯТО ЮРІЯ: ТЕЗА, АНТИТЕЗА ЧИ СИНТЕЗ?..</i>	<i>55</i>
<i>Оксана КУЗЬМЕНКО</i>	<i>ОБРАЗ БОГОРОДИЦІ У НАРОДНИХ ПІСНЯХ ПРО СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ</i>	<i>59</i>
<i>Надія ПАЗЯК</i>	<i>УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПСАЛЬМА “ПРЕЧИСТАЯ ДІВО, МАТИ РУСЬКОГО КРАЮ” (ЕПІЗОД ІЗ ЖИТТЄПІСУ РОДИНИ РИЛЬСЬКИХ)</i>	<i>62</i>

Оксана СТОКОЛОС-ВОРОНЧУК	ХРИСТИЯНИ ТА ЄВРЕЇ У СВІТЛІ УКРАЇНСЬКОГО ГУМОРУ	66
Василь МИЛУСЬ	УКРАЇНСЬКІ РЕЛІГІЙНІ ПІСНІ	71
Олена ЧЕБАНЮК	ВПЛИВ ХРИСТИЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ КАЛЕНДАР	76
Степан МАКАРЧУК	ХРИСТИЯНСЬКІ ЦІННОСТІ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ В ІСТОРИЧНІ ЧАСИ І СУЧАСНОСТІ	77
Анна СКАЛІК	РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ У ПОЛЬЩІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ	83
Михайло ГЛУШКО	КІНЬ У СВІТОГЛЯДІ УКРАЇНЦІВ: ДОХРИСТИЯНСЬКІ МОТИВИ	90
Корнелій КУТЕЛЬМАХ	ДОХРИСТИЯНСЬКІ ТА ХРИСТИЯНСЬКІ МОТИВИ В КАЛЕНДАРНИХ ОБРЯДАХ УКРАЇНЦІВ: ГРАНІ СПІВІСНУВАННЯ	94
Марія ДЕМЧУК	РОЛЬ ХРИСТИЯНСТВА У ЗАПРОВАДЖЕННІ ОСОБОВИХ ВЛАСНИХ ІМЕН ТА ПОВ'ЯЗАНІ З НИМИ НАРОДНІ ВІРУВАННЯ	98
Ірина НЕСЕН	ВЕСІЛЬНА ОБРЯДОВІСТЬ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ: СИНКРЕТИЗМ ДОХРИСТИЯНСЬКОГО ТА ХРИСТИЯНСЬКОГО	103
Оксана САПЕЛЯК	УКРАЇНСЬКІ МІСІОНЕРИ В АРГЕНТИНІ	108
Олена ПАДОВСЬКА	ЦЕРКОВНО-ОБРЯДОВИЙ РІК У СЕЛІ МАЛКОВИЧІ БІЛЯ ПЕРЕМИШЛЯ	15
Стефанія ГВОЗДЕВИЧ	ЕЛЕМЕНТИ ДОХРИСТИЯНСЬКИХ ВІРУВАНЬ У СУЧАСНІЙ РОДИЛЬНІЙ ОБРЯДОВОСТІ УКРАЇНЦІВ	120
Тетяна ФАЙНИК	ХРИСТИЯНСЬКІ РИТУАЛЬНІ ДІЇ НАРОДНОГО МАЙСТРА ПРИ БУДІВНИЦТВІ ЖИТЛА В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ	127
Марина ГРИМИЧ	ХРИСТИЯНСТВО І ЗВИЧАЄВЕ ПРАВО УКРАЇНЦІВ	130
О. ЯТИЦУК	ХРИСТИЯНСЬКІ ОБРЯДИ В ТВОРЧОСТІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА	136
Павло РУДЕЦЬКИЙ	ФУНДАТОРИ І БЛАГОДІЙНИКИ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В ЛУЦЬКУ ДО СЕРЕДИНИ ХVІІ СТОЛІТТЯ	140
Олег МАЗУР	САКРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ КНЯЗЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО ЛІТОПІСУ)	143
Оксана КІСЬ	АРХАЇЧНІ ТА ХРИСТИЯНСЬКІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В НАРОДНОМУ СВІТОГЛЯДІ	147
Уляна МОВНА	ТРАДИЦІЙНЕ СПРИЙНЯТТЯ БДЖІЛ В УКРАЇНЦІВ КАРПАТ І ПРИКАРПАТТЯ: ХРИСТИЯНСЬКІ ТА НАРОДНІ МОТИВИ	152
Зіновій БУНЬ	РОЛЬ РЕЛІГІЇ І ДУХОВЕНСТВА У ВИЗВОЛЬНІЙ БОРОТЬБІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ НА ПРИКАРПАТТІ ТА КАРПАТАХ (1940–1960 РР.)	158
Ганна ГОРИНЬ	ПАЛОМНИЦТВО В УКРАЇНІ: НАРОДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ	161

Володимир ОВСІЙЧУК	ІКОНА ЯК ХУДОЖНІЙ І ДУХОВНИЙ ФЕНОМЕН	169
Михайло СТАНКЕВИЧ	ДО ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПАРАДИГМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА	176
Рада МИХАЙЛОВА	КУЛЬТ СВЯТИХ ВОЇНІВ У ГАЛИЦЬКО- ВОЛИНСЬКІЙ РУСІ (НА ПРИКЛАДІ ПАМ'ЯТОК ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА)	180
Володимир ЖИШКОВИЧ	ЖЕСТ У СИСТЕМІ ХУДОЖНЬОГО ВИРАЖЕННЯ ДАВНЬОУКРАЇНСЬКОГО САКРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА	188
Назар КОЗАК	ТАЄМНИЦЯ ОБРАЗУ ПЕЧЕРСЬКОЇ БОГОРОДИЦІ І КИЇВСЬКА КНЯГИНЯ ҐЕРТРУДА	191
Софія БОНЬКОВСЬКА	ІКОНОГРАФІЯ “ЄВХАРИСТІЙНОЇ МОЛИТВИ” У САКРАЛЬНІЙ МЕТАЛОПЛАСТИЦІ. ДО ПИТАННЯ ГЕНЕЗИСУ	195
Тетяна ПАНЬОК	БОГОРОДИЧНІ ІКОНИ СЛОБОЖАНЩИНИ (СПРОБА ТЕОРЕТИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ)	199
Ростислава ГРИМАЛЮК	ХРИСТИЯНСЬКІ МОТИВИ У ВІТРАЖНОМУ МИСТЕЦТВІ МОДЕРНУ (ВІТРАЖІ ВІРМЕНСЬКОЇ ЦЕРКВИ)	204
Михайло КІБА	ВИКОРИСТАННЯ ПОЗАСТИЛЬОВОГО РЕЛІГІЙНОГО ЖИВОПИСУ В ФОРМУВАННІ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ ІНТЕР'ЄРІВ РИМО-КАТОЛИЦЬКИХ КОСТЕЛІВ СХІДНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ	208
Олеся АВРАМЕНКО	ХРИСТИЯНСЬКА ТЕМА ЯК СТИМУЛ УТВОРЕННЯ ОДНІЄЇ З МОДЕЛЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОГО ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ	213
Марина ЮР	ДО ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ АВТОРСЬКОЇ КАРТИНИ НА РЕЛІГІЙНУ ТЕМУ	218
Мар'яна ЛЕВИЦЬКА	ПОСТАТІ ГАЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА У ТВОРЧОСТІ ЛЬВІВСЬКИХ МАЛЯРІВ КІНЦЯ ХVІІІ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТЬ	222
Оксана ГЕРІЙ	АНАЛІЗ ОРНАМЕНТУ СОФІЇ КИЇВСЬКОЇ – ЩЕ ОДИН МАТЕРІАЛ ДО ВИВЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ХРИСТИЯНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ	228
Олексій РОГОТЧЕНКО	ХРИСТИЯНСЬКІ ОБРАЗИ В ТВОРЧОСТІ КИЇВСЬКИХ МИТЦІВ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ДЕВ'ЯНОСТИХ РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ (ДО АНАЛІЗУ РОЛІ СПІЛКИ ХУДОЖНИКІВ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ)	230
Олександр НОГА	ХРИСТИЯНСЬКИЙ АСПЕКТ У НЕОВІЗАНТІЙСЬКИХ ПОШУКАХ УКРАЇНСЬКИХ АВАНГАРДИСТІВ 1910-х РОКІВ	236
Ірина ГАХ	СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КЛАСИЧНОГО ВІТРАЖУ В ІНТЕР'ЄРІ УКРАЇНСЬКОЇ САКРАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ ХVІ-ХХ СТОЛІТЬ	240
Олег БОДНАР	ЦЕРКОВНА АРХІТЕКТУРА НА ПОРОЗІ НОВОГО СТОЛІТТЯ	246
Орест МАКОЙДА	САКРАЛЬНА ТЕМАТИКА У ТВОРЧОСТІ ОСИПА-РОМАНА СОРОХТЕЯ	249
		381

Микола МУШИНКА	ФЛОРИАН ЗАПЛЕТАЛ — МАЛОВІДОМИЙ ЧЕСЬКИЙ ДОСЛІДНИК САКРАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ ЗАКАРПАТТЯ	252
Володимир ВУЙЦИК	ПРО ДАТУВАННЯ ЦЕРКВИ ВОЗДВИЖЕННЯ ЧЕСНОГО ХРЕСТА У ДРОГОБИЧІ	259
Микола МОЗДИР	ХРЕСТИ РІЗЬБЯРА В.ТУРЧЕНЯКА В ЦЕРКВІ СВ. ЮРА В СЕЛІ ДУЛІБИ БІЛЯ СТРИЯ	263
Олена НИКОРАК	ТРАДИЦІЙНІ ХУДОЖНІ ТКАНИНИ В СУЧАСНОМУ ІНТЕР'ЄРІ УКРАЇНСЬКИХ ЦЕРКОВ	267
Ольга ОЛІЙНИК	ЛІТУРГІЙНІ ТКАНИНИ КІНЦЯ ХІХ – ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТЬ: ІКОНОГРАФІЧНІ ТА ДЕКОРАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЕКСПЕДИЦІЇ НА ПОКУТТЯ)	272
Ярослав ТАРАС	ДОСВІД ВИВЧЕННЯ ВИТОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЕВ'ЯНОЇ САКРАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ	276
Олег БОЛЮК	ТРАДИЦІЙНЕ ОЗДОБЛЕННЯ ДЕРЕВ'ЯНИХ ЦЕРКОВ У БУДІВНИЦТВІ ХХ СТОЛІТТЯ	284
Ореста РЕМЕШИЛО- РИБЧИНСЬКА	ВПЛИВИ ХРИСТІЯНСЬКОЇ СИМВОЛІКИ НА ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ ІСТОРИЧНИХ ЛАНДШАФТІВ	288
Вікторія ТАРАС	РЕНЕСАНСНІ МОНАСТИРСЬКІ САДИ ГАЛИЧИНИ	292
Ірина ДИДА	ПРИРОДНЕ ДОВКІЛЛЯ В АРХІТЕКТУРНІЙ КОМПОЗИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ	298
Фаїна ПЕТРЯКОВА	СПАСО-МЕЖИГІРСЬКИЙ МОНАСТІР: ОБРАЗ СВЯТИНИ В ІСТОРИКО-ХУДОЖНЬОМУ ЛАНДШАФТІ УКРАЇНИ ІІ ТИСЯЧОЛІТТЯ	303
Галина ІВАШКІВ	РЕЛІГІЙНІ МОТИВИ ТА СЮЖЕТИ В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ КЕРАМІЦІ	313
Галина КОГУТ	КОМПОЗИЦІЇ КИЛИМОВОГО ТИПУ В УКРАЇНСЬКОМУ МИСТЕЦТВІ ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ	323
Ірина ГРИЦЮК	ХРИСТІЯНСЬКА СИМВОЛІКА В ДИЗАЙНІ СУЧАСНОГО ОДЯГУ	327
Ганна ВРОЧИНСЬКА	БІСЕРНІ ОБРАЗИ ОКСАНИ ІВАНОЧКО	330
Тетяна РОМАНЕЦЬ	ОДЯГ В СИСТЕМІ ХУДОЖНЬОГО АНСАМБЛЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА	333
Роман ЧМЕЛИК	ПАМ'ЯТКИ ХРИСТІЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У ПРИВАТНИХ КОЛЕКЦІЯХ ЛЬВОВА	336
Людмила БУЛГАКОВА- СИТНИК	КУЛЬТОВІ ТКАНИНИ У ЗБІРЦІ МУЗЕЮ ЕТНОГРАФІЇ ТА ХУДОЖНЬОГО ПРОМИСЛУ У ЛЬВОВІ	339
Євгенія КОВАЛЬЧУК	САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ВОЛИНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ І РЕСТАВРАЦІЇ	342
Олена ОГНЄВА, Олексій ЗЛАТОГОРСЬКИЙ	ВІЗУАЛЬНА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ БІБЛІЇ	345
Тетяна ОКСЕЄНКО	КУЛЬТОВЕ МИСТЕЦТВО СТАРООБРЯДЦІВ У ЧЕРНІВЕЦЬКИХ МУЗЕЯХ	349

<i>Марта ТРОЯНОВСЬКА</i>	<i>ПРО АВСТРІЙСЬКІ РЕКВІЗИТИ ДЗВОНІВ І ГІПСОВИХ ПЛАКЕТОК ЗІ ЗБІРОК НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ПЕРЕМИСЬКОЇ ЗЕМЛІ</i>	352
<i>Голубець ГАЛИНА, Козар СВІТЛАНА, Походай ВІКТОРІЯ</i>	<i>ПАМ'ЯТКИ ХРИСТІЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У ЗБІРКАХ МУЗЕЮ ЕТНОГРАФІЇ ТА ХУДОЖНЬОГО ПРОМИСЛУ НАН УКРАЇНИ</i>	356
<i>Ігор ІВАХНЮК</i>	<i>ГЕНЕЗА ГУЦУЛЬСЬКИХ ПІДСВІЧНИКІВ У КОНТЕКСТІ АНІМІСТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ</i>	360
<i>Лідія СВИСТУН</i>	<i>ОСОБЛИВОСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РЕСТАВРАЦІЇ ПАМ'ЯТОК ЛІТУРГІЙНОГО ШИТВА</i>	366
<i>Ірина ГОРБАНЬ</i>	<i>ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ 1940–1960-Х РОКІВ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК ХРИСТІЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ (КОЛЕКЦІЇ МУЗЕЮ НТШ ТА МЕХП)</i>	376

1 сторінка обкладинки: Богородиця Одигітрія з пророками (фрагмент). Ікона сер. XVI ст. Львівська галерея мистецтв.

4 сторінка обкладинки: Церква в с.Збой. (Фото Флоріана Заплетала, 1921 р. з архіву М.Мушинки)

**У номері публікуються матеріали (доповіді, повідомлення) наукової конференції
“2000-ліття Різдва Христового і народна культура” (Львів, 11–13 жовтня 2001 року)**

Упорядник номера – Володимир Жишкович

Народознавчі Зошити
Двомісячник Інституту народознавства Національної Академії Наук України
Виходить з січня 1995 р. у м. Львові. Реєстраційний №232 Серія ЛВ ISSN 1028-5091
Підписано до друку 27.12.2003 р.
Формат 60x84/8. Друк офс. Папір офс.
Умов.-друк. арк. 43,20. Умов. фарбо-відб. 43,65.
Фіз. друк. арк. 48,00.
Наклад 500 прим. Зам. №
Адреса редакції: 79000, м. Львів-центр,
просп.Свободи, 15. Інститут народознавства
НАНУ. e-mail: inst@ethnolog.lviv.ua

Головний редактор – Степан Павлюк
Редакційна колегія: Олег Боднар, Ганна Врочинська, Юрій Гошко, Олег Гринів, Софія Грица, Раїса Захарчук-Чугай, Роман Кирчів, Степан Макарчук, Олекса Мишанич, Людмила Міляева, Микола Мушинка, Володимир Овсійчук, Роман Сілецький, Мирослав Сополіга, Михайло Станкевич, Ярослав Тарас, Михайло Тиводар, Наталія Черниш, Роман Чмелик, Наталія Шумада
Відповідальний секретар – Роман Яців
Макетування на комп'ютерному обладнанні Інституту народознавства НАН України
Комп'ютерний набір – Галина Серебрякова, Марія Федорусь, Юзефа Зварич, Ярослава Грипа
Літературне редагування – Мирослава Лемик
Художнє редагування, макетування, комп'ютерна верстка – Ірина Чмига
Англійський переклад – Оксана Іванишин, Олег Кошовий

НАРОДОЗНАВЧІ ЗОШИТИ
Двомісячник Інституту народознавства
Національної Академії Наук України

Виходить з січня 1995 р. у м. Львові.

Реєстраційний №232 Серія ЛВ ISSN 1028-5091

Підписано до друку 27.12.2003 р.
Формат 60x84/8. Друк офс. Папір офс.
Умов.-друк. арк. 43,20. Умов. фарбо-відб. 43,65. Фіз. друк. арк. 48,00.
Наклад 500 прим. Зам. № **885**
Адреса редакції: 79000, м.Львів-центр, просп.Свободи, 15.
Інститут народознавства НАНУ
e-mail: inst@ethnolog.lviv.ua